

‘Je zontje was een terrorist’

In november 2004 vonden in het stadje Kızıltepe in Zuid-oost-Turkije een man en zijn twaalfjarige zoon de dood tijdens een gewelddadig treffen. De verdachten: vier agenten. Ze werden vrijgesproken en in hoger beroep zal het niet anders gaan, denkt de familie. Die hoopt gerechtigheid te kunnen halen bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens.

TEKST: MEHMET ÜLGER

Mardin / Kızıltepe – ‘Ze hebben mijn kind vermoord. En niet alleen mijn kind, ook mijn man. Ze hebben ons bestaan verwoest. Families zijn kapotge maakt’, zegt Makbule Kaymaz (37). Van de ene op de andere dag veranderde haar leven in een nachtmerrie. Op 21 november 2004, in de namiddag, werden haar twaalfjarige zoon Uğur Kaymaz en haar man Ahmet Kaymaz doodgeschoten.

Na het incident werden dertien kogels verwijderd uit het lichaam van de kleine Uğur en negen uit het lichaam van zijn vader. Ahmet was vrachtwagenchauffeur en Uğur ging naar school. ‘Ze zijn gedood naast ons huis in Kızıltepe, een klein stadje nabij de provincie Mardin, tijdens een politieoperatie. Ze waren niet in de bergen, ze hadden geen wapen bij zich’, zegt Makbule. ‘Als ik de autoriteiten vraag waarom juist zij werden doodgeschoten, dan zeggen ze: “Je zontje en je man waren terroristen”. Het doet me pijn dat mijn zontje daarvan wordt beschuldigd.’ De tranen rollen over Makbules wangen. Ook in de officiële lezing van de Turkse nationale veiligheidskrachten werden Uğur en zijn vader tot ‘terroristen’ verklaard. Daarmee bedoelen ze deelname aan de gewapende

Koerdische organisatie PKK, die al zo’n dertig jaar strijdt voor meer autonomie in het Koerdische gebied.

Buitengerechtelijke executie

In onderzoeken door de Turkse mensenrechtenorganisatie IHD, de Commissie voor Mensenrechten van het Turkse parlement, verschillende niet-gouvernementele organisaties en politieke partijen is vastgesteld dat het incident een ‘buitengerechtelijke executie’ was. Makbule Kaymaz is een van de duizenden vrouwen die zijn getroffen door de politiek van geweld en repressie in Turkije. ‘Het is belangrijk dat duidelijk wordt wie verantwoordelijk is voor deze buitengerechtelijke executie. De huidige campagnes tegen oorlog en geweld geven aan dat de bevolking hierop een antwoord wil’, zegt Hüseyin Cengir, voorzitter van de IHD, afdeling Mardin.

Makbule Kaymaz, moeder van nog drie andere kinderen (10, 12 en 14), geeft een beschrijving van wat er die namiddag gebeurde. ‘Ik was met het eten bezig, zo tegen half vijf. Mijn man wilde samen met mijn zoon wat dekens en andere dingen naar de vrachtwagen brengen. Kort nadat ze de straat op wa-

‘Hij was zich bewust van zijn Koerdische identiteit en sympathiseerde met de Koerdische zaak, maar daarmee ben je nog geen terrorist’

ren gegaan, hoorde ik schoten. Wij werden bang en zijn naar de tuin van onze burenen gerend. Kort daarna hoorden we nog meer schoten. Op dat moment zag ik dat mijn zoon voor de vrachtwagen op zijn knieën was neergezakt. Met zijn hoofd naar voren zat hij op de weg. Het was al donker, maar ik herkende hem aan zijn witte broek. Ik was erg bang en ging het huis van mijn burenen binnen. Toen hoorde ik opnieuw schoten. Ik rende naar de straat en zag ze liggen.’ Na de verschrikkelijke gebeurtenis was de verontwaardiging groot. Tientallen protestde-

monstraties en bijeenkomsten in binnen- en buitenland volgden elkaar op. Er kwam een rechtszaak, maar de verdachten werden niet gearresteerd. Makbule: ‘Mijn kind en mijn man liggen onder de grond, maar de ouders lopen nog vrij rond. Zo werkt de onafhankelijke Turkse justitie.’

Verdwenen bewijslast

Over die onafhankelijkheid bestaan veel twijfels in Turkije. Zo ook bij advocaat Erdal Kuzu, die de familie Kaymaz bijstaat. ‘Justitie in Turkije is ook niet onafhankelijk. In deze zaak is dat weer gebleken. Verdachten zijn nooit aangehouden, terwijl we daar meerdere malen bij justitie om hebben gevraagd. Ondanks de gruwelijke daad zijn de politieagenten nog steeds aan het werk. Zo kan er geen onafhankelijk onderzoek plaatsvinden. Want wie moeten dat onderzoek doen? Hun collega’s!’ Ondanks de protesten van de familie werd de rechtszaak verplaatst naar de stad Eskişehir, twaalfhonderd kilometer ten westen van de provincie Mardin. De afstand was zo groot dat de familie de zaak niet constant kon bijwonen. Advocaat Kuzu: ‘Dat hebben ze bewust gedaan om onze invloed op de zaak te minimaliseren. Er zijn verschillende zittingen geweest waarbij de verdachten niet aanwezig waren. Vaak zonder enige reden. De rechter zei: “We kunnen ze niet vinden.” Terwijl de verdachten politieagenten zijn en dus in dienst van

de overheid. Hozo onvindbaar? Dit leek meer op een verdragstactiek.’ Volgens de advocaat zijn de verdachten nooit door een onafhankelijke instantie verhoord. Bovendien zou er bewijslast uit het dossier zijn gehaald. Uğur en zijn vader zijn van dichtbij in de rug geschoten, zo bleek uit het lijkschouwingsrapport, maar die informatie is niet meer in het dossier terug te vinden.

De zaak van familie Kaymaz kreeg internationale aandacht. Ook van Amnesty. Het jaarrapport 2008 meldt: ‘De vier agenten werden niet

De familie Kaymaz eerder dit jaar, met in het midden met zwarte hoofddoek weduwe Makbule Kaymaz

in verzekerde bewaring gesteld en waren nog altijd actief. Veelzeggend was dat hoge functionarissen die verantwoordelijk waren voor het politioptreden waarbij de twee werden vermoord, buiten beschouwing waren gelaten in het onderzoek en niet vervolgd werden, hetgeen erop wees dat aanklagers bij dit soort zaken zelden keken wie de opdrachtgevers waren.’

De vraag rijst: had Ahmet Kaymaz met de PKK-strijd te maken, zoals de Turkse autoriteiten hebben beweerd? Zijn vrouw Makbule: ‘Hij was zich bewust van zijn Koerdische identiteit en sympathiseerde met de Koerdische zaak, maar daarmee ben je nog geen terrorist. Hij was onschuldig. Maar stel dat hij iets strafbaar heeft gedaan, dan is dat nog geen reden om op straat doodgeschoten te worden. Vooral als het om een

kind gaat. Er zijn in dit land officiers van de justitie en rechters die moeten bepalen of iemand strafbaar is.’

Zelfverdediging

Na veel vertraging ging het proces tegen de vier agenten in februari 2007 alsnog van start. Op 18 april van dat jaar werden ze vrijgesproken. De agenten verklaarden dat de doden bij een gewapend treffen waren gevallen. Volgens de rechterlijke uitspraak zouden de vier agenten uit zelfverdediging hebben geschoten. Na de rechtelijke uitspraak heeft de familie onmiddellijk hoger beroep aange tekend. Nu, twee jaar later, is de datum voor dat hoger beroep nog steeds niet bepaald. ‘We hopen dat er zo snel mogelijk een uitspraak komt’, zegt advocaat Kuzu. ‘Maar ik heb geen en-

kele verwachting dat die wél bevredigend zal zijn. De zaak wordt aan alle kanten getraineed en het zou me verbazen als justitie nu wel opeens haar onafhankelijkheid toont. We hebben dan ook onze hoop gevestigd op het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Dat moet dan maar definitief vaststellen wat er werkelijk op die namiddag in 2004 is gebeurd.’

Het verdriet en de spanning rond de rechtszaak is voor de familie Kaymaz een zware dobber. ‘Het is nu nog pijnlijker geworden, omdat de ouders officieel door de rechter zijn vrijgesproken’, zegt Makbule Kaymaz. ‘Ik krijg er mijn zoon en mijn man niet mee terug, maar ik verlang wel naar gerechtigheid. Die hoef ik helaas niet te verwachten van de Turkse justitie.’

Reageren? wordtvervolgd@amnesty.nl

Turkije en het Europees Hof

Van alle zaken die vorig jaar door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens behandeld werden, was 11 procent afkomstig uit Turkije. Het land komt daarmee na lijstaanvoerder Rusland (ruim een kwart van alle zaken). Turkije is in het verleden meerdere malen veroordeeld door het Europees Hof. In 2006 was het zelfs het meest veroordeelde land. Tegen Turkije werden toen 312 vonnissen gewezen waarbij een mensenrechtenschending

was vastgesteld. Rechters bespeurden oneerlijke rechtszaken, ondeugdelijk justitieonderzoek, martelingen, dwangarbeid en gebrekkige vrijheid van meningsuiting. Ook in 2007 stond Turkije bovenaan de ranglijst, met maar liefst 319 zaken waarbij sprake was van schending van het Verdrag van de Rechten van de Mens. Het Hof in Straatsburg is de hoogste rechtsinstantie waar burgers uit de 47 aangesloten landen kunnen klagen over schendingen van mensenrechten.